

คำวินิจฉัยของ นายผัน จันทรปาน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๒/๒๕๔๕

วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๔๕

เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญ
วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย

สรุปข้อเท็จจริง

๑. ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบ สรุปได้ว่า

(๑) พรรคต้นตระกูลไทยซึ่งมีนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคได้ประชุมใหญ่
วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ และมีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้รวม
พรรคต้นตระกูลไทยเข้ากับพรรคชาติไทย โดยให้พรรคชาติไทยเป็นหลักในการดำเนินการทางการเมือง
ส่วนพรรคชาติไทยได้ประชุมใหญ่วิสามัญ ครั้งที่ ๑/๒๕๔๗ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ และ
มีมติเป็นเอกฉันท์เห็นชอบให้รวมพรรคต้นตระกูลไทยเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับพรรคชาติไทย
ที่เป็นหลัก และเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย
และนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ หัวหน้าพรรคต้นตระกูลไทย ได้ลงลายมือชื่อร่วมกันในหนังสือเพื่อแจ้ง
การรวมพรรคการเมืองทั้งสองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง

(๒) ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ยุบพรรคต้นตระกูลไทย ซึ่งมีนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์
เป็นหัวหน้าพรรค รวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘
ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ กำหนดกรณีที่มีการรวมพรรคการเมืองหนึ่งเข้าเป็นพรรคการเมือง
เดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่
ที่จัดตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของ
พรรคการเมืองใหม่ ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ดังนั้น นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ย่อมมีฐานะเป็น
สมาชิกของพรรคชาติไทยตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง คือ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘

(๓) วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๘ ซึ่งเป็นวันสมัครรับเลือกตั้งที่พรรคชาติไทยได้ยื่นบัญชี
รายชื่อผู้สมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีรายชื่อ
นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้สมัครในลำดับที่ ๖ ของบัญชีรายชื่อดังกล่าว และต่อมาภายหลังการเลือกตั้ง

ได้มีประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคชาติไทย ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ เนื่องจากการเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ไม่ครบกำหนดเก้าสิบวัน ทำให้ไม่มีคุณสมบัติที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ จึงสิ้นสุดลง

(๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ ได้กำหนดให้สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ซึ่งหากพิจารณาตามเจตนารมณ์และถ้อยคำตามตัวอักษรของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวแล้ว ย่อมเห็นได้ว่าสมาชิกของพรรคการเมืองที่ถูกยุบไปจะไปเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใหม่ที่เข้าไปรวมได้ก็ต่อเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบรวมพรรค จึงต้องเริ่มนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ซึ่งตนประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้ง ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง มิฉะนั้นบทบัญญัติและเจตนารมณ์มาตรา ๑๐๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญที่ว่า “เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน” ย่อมไร้สภาพและไม่มีผลบังคับโดยปริยาย

หากเปรียบเทียบกรณีการรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ตามบทบัญญัติในมาตรา ๗๑ และมาตรา ๗๒ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้นหรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองอื่น ในกรณีนี้อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ย่อมเห็นได้ชัดว่าการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองใหม่ หรือการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใหม่ซึ่งตนประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้ง จะต้องนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเป็นต้นไป เช่นกัน

(๕) แม้ว่าการประกาศให้บุคคลใดเป็นผู้สมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองใด เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ และมาตรา ๓๗ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งแสดงว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วว่า นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ มีคุณสมบัติครบถ้วนไม่ต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ แต่อย่างไร ผู้ร้องขอโต้แย้งว่าประกาศดังกล่าวที่ประกาศให้ นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย นั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ไม่มีผลบังคับได้ตามกฎหมาย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยและเพิกถอนประกาศและมติใด ๆ ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง อันมิชอบด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้

ผู้ร้องจึงขอให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ ว่าสิ้นสุดลง เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗ (๔) และมาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) ของรัฐธรรมนูญ

๒. ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้รับคำสั่งนี้ไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๒ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๖ และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ พร้อมทั้งมีคำสั่งให้ส่งสำเนาคำร้องให้ผู้ถูกร้องทราบ เพื่อยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาสิบห้าวัน และแจ้งคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อทำความเข้าใจประกอบการพิจารณา

๓. นายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ (ผู้ถูกร้อง) ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ฉบับลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๘ สรุปได้ว่า

(๑) เจตนารมณ์ของสภาร่างรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ก็เพื่อที่จะแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เคยเกิดขึ้นกับบรรดานักการเมืองในอดีตที่มีการเปลี่ยนการสังกัดพรรคการเมืองได้ตลอดเวลาจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเจตนารมณ์อีกประการหนึ่ง คือ ต้องการเสริมสร้างพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ หลังจากที่ให้มีบทบัญญัติดังกล่าวในรัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันแล้ว ผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเปลี่ยนการสังกัดพรรคการเมืองจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้งอย่างเช่นในอดีตไม่ได้อีกต่อไป และต้องสังกัดพรรคการเมืองแต่เพียงพรรคเดียว

นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน หลักเกณฑ์นี้ใช้บังคับสำหรับบุคคลทั่วไปที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามปกติ สำหรับสถานภาพของสมาชิกพรรคการเมืองซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในกรณียุบพรรคการเมือง นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ (๕) ได้บัญญัติเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการขาดจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นข้อยกเว้นจากคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ด้วยการให้ความคุ้มครองสมาชิกภาพของความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ โดยให้เวลาหกสิบวัน ในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่น ซึ่งหากสมาชิกผู้นั้นไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในระยะเวลาดังกล่าว ก็ต้องพ้นสภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ส่วนกรณีการรวมพรรคการเมือง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ ได้บัญญัติเกี่ยวกับผลของการรวมพรรคการเมือง เพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ไว้ในมาตรา ๗๒ และบัญญัติผลของการรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลักไว้ในมาตรา ๗๓ ซึ่งให้นำมาตรา ๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยมาตรา ๗๒ บัญญัติเกี่ยวกับสถานภาพและสิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกพรรคการเมือง คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองอื่น ในกรณีที่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง สมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ดังนั้น สิทธิของพรรคการเมืองเดิมที่มีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงต้องโอนตามมาด้วย ฉะนั้น กรณีของผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกและเป็นหัวหน้าพรรคตันตระกุลไทยมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ และมีสิทธิที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อนแล้วจึงต้องถูกโอนตามมาด้วยตามมาตรา ๗๒ ดังกล่าว นอกจากนี้ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็ได้ประกาศรายชื่อพรรคการเมืองและรายชื่อผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ รวมทั้งสิ้น ๑๐๐ คน โดยมีชื่อของผู้ถูกร้องอยู่ในบัญชีรายชื่อของพรรคชาติไทย ลำดับที่ ๖ จึงถือได้ว่าผู้ถูกร้องได้ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามใดๆ จากคณะกรรมการการเลือกตั้งทุกชั้นตอนแล้ว

๔. ประธานกรรมการการเลือกตั้งได้มีหนังสือ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘ ซึ่งแจ้งเกี่ยวกับประเด็นตามคำร้อง สรุปได้ว่า

ตามที่ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยสมาชิกภาพของนายชววิทย์ กมลวิศิษฎ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทย ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๙๖ นั้น กรณีนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งได้เคยมีมติในการประชุมครั้งที่ ๑๒๔/๒๕๕๗ เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๗ กรณีพรรคชาติพัฒนาหาหรือการรวมพรรคการเมือง ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติโดยเสียงข้างมากวินิจฉัยว่า การยุบรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ตามมาตรา ๗๓ ประกอบมาตรา ๗๒ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ ควรนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่อเนื่อง ดังนั้น กรณีของการยุบรวมพรรคต้นตระกูลไทยรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับการยุบรวมพรรคชาติพัฒนารวมเข้ากับพรรคไทยรักไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก จึงต้องนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองต่อเนื่อง ประกอบกับคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ตรวจสอบหลักฐานการสมัคร คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ตามมาตรา ๗๖ ประกอบมาตรา ๗๗ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ แล้ว ปรากฏว่า นายชววิทย์ กมลวิศิษฎ์ มีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงได้มีมติในการประชุมครั้งที่ ๗/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๘ ให้นายชววิทย์ กมลวิศิษฎ์ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ลำดับที่ ๖ ของพรรคชาติไทย

๕. นายประแส มงคลศิริ (ผู้ร้อง) ยื่นคำร้องเพิ่มเติม ฉบับลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ สรุปได้ว่า

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) กำหนดให้ผู้ที่จะมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ซึ่งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าวก็ไม่ได้กล่าวถึงการนับระยะเวลาของการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองในกรณีมีการยุบรวมพรรคไว้แต่อย่างใด ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์ใช้บังคับกับบุคคลทุกคนที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นผู้สมัครตามปกติหรือเป็นผู้สมัครในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบรวมพรรคการเมือง

เพราะการยุบรวมพรรคการเมืองไม่ต่างไปจากการย้ายพรรคของนักการเมืองเป็นรายบุคคล และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๕) มีใช้ข้อยกเว้นคุณสมบัติของผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๑๐๗ (๔) แต่อย่างใด เพราะมาตรา ๑๐๗ (๔) เป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนมาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๕) เป็นบทบัญญัติที่ใช้ในกรณีที่เป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแล้ว และสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลงเพราะศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบรวมพรรคการเมือง และไม้อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในหกสิบวัน สำหรับพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗๒ และมาตรา ๗๓ นั้น เห็นว่า เฉพาะบรรดา ทรรศน์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองหลัก ส่วนการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองไม่ได้โอนไปแต่อย่างใด ทั้งนี้ การโอนไม่ใช้กับบุคคลเพราะ เป็นเอกสิทธิ์เฉพาะตัว และพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้บัญญัติเรื่องการโอนสมาชิกภาพไว้แต่อย่างใด ฉะนั้นการนับระยะเวลาการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดิมที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหลัก จึงต้องเริ่ม นับใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบรวมพรรค การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหลัก จึงเริ่ม นับใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบรวมพรรค ดังนั้น การเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยของ ผู้ถูกร้อง จึงเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบรวมพรรคต้นตระกูลไทยร่วมกับเข้ากับ พรรคชาติไทย คือตั้งแต่วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๔ เป็นต้นไป เมื่อนับถึงวันที่ผู้ถูกร้องสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๔ แล้ว ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกพรรคชาติไทย เพียงวันเดียวเท่านั้น ผู้ถูกร้องจึงขาดคุณสมบัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔)

ส่วนการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศให้ผู้ถูกร้องเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคชาติไทย และประกาศรับรองผลการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อให้ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคชาติไทย นั้น ย่อมไม่มีผลบังคับทั้งสิ้น ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องไม่มีคุณสมบัติที่จะสมัคร รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้อง สิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) และมาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๕)

ผู้ถูกร้อง ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวเพิ่มเติม ฉบับที่ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๔ สรุปได้ว่า การยุบรวมพรรคการเมือง ซึ่งมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองฯ และพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาฯ เข้ามาเกี่ยวข้องกับ

อันจะมีผลให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ หรือสมาชิกพรรคการเมืองที่ถูกยุบก็จะต้องมาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่หรือพรรคการเมืองที่เป็นหลักตามมาตรา ๑๒ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ฯ สิทธิที่ถูกโอนมารวมความถึงความเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองเดิมนับรวมกับความเป็นสมาชิกภาพของพรรคการเมืองที่เป็นหลักด้วย หากรวมกันแล้วมีระยะเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ก็ถือว่าผู้นั้นมีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎร กรณีของผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกพรรคต้นตระกูลไทยแต่เพียงพรรคเดียวมาโดยตลอดเกินกว่าเก้าสิบวัน และเมื่อพรรคต้นตระกูลไทยได้ยุบรวมเข้ากับพรรคชาติไทย โดยมีพรรคชาติไทยเป็นพรรคการเมืองหลัก ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ถูกร้องก็ไม่สามารถเป็นสมาชิกพรรคต้นตระกูลไทยได้อีกต่อไป เพราะพรรคถูกยุบไปแล้ว ขณะเดียวกันผู้ถูกร้องก็ได้สิทธิเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลักด้วยผลของกฎหมาย แต่เพียงพรรคเดียว โดยผู้ถูกร้อง มีต้องไปยื่นใบลาออกจากสมาชิกพรรคต้นตระกูลไทย และมาขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยอีก

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

มาตรา ๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกของใครคนหนึ่งแห่งสภานั้น สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๑๘ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๓๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๐๗ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๔) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน

ฯลฯ

มาตรา ๑๑๘ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ฯลฯ

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๐๗

ฯลฯ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑

มาตรา ๗๒ เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองตามมาตรา ๗๑ แล้ว ให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากันเป็นอันยุบไป โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น หรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองอื่นในกรณีที่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง และสมาชิกพรรคการเมืองเดิมเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใหม่ที่จัดตั้งขึ้น และให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองเดิมโอนไปเป็นของพรรคการเมืองใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายทะเบียนประกาศคำสั่งการยุบและการรวมพรรคการเมืองในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๗๓ ในกรณีที่การรวมพรรคการเมืองเป็นการรวมพรรคการเมืองหนึ่งหรือหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมของแต่ละพรรคการเมือง

เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้ว ให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่จะรวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียน และให้นายทะเบียนดำเนินการตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองที่เป็นหลักนั้นยุบไปนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งและให้นำมาตรา ๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ประเด็นการวินิจฉัย

สมาชิกภาพของนายชววิทย์ กมลวิศิษฐ์ ผู้ถูกร้อง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ พรรคชาติไทย สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) หรือไม่

ข้อพิจารณาและคำวินิจฉัย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งแบบบัญชีรายชื่อและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง โดยคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อกำหนดไว้ ๕ อนุมาตรา คือ (๑) มีสัญชาติไทย โดยการเกิด (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง (๓) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า เว้นแต่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (๔) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) เป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ระบบพรรคการเมืองมีความเข้มแข็งและมั่นคงขึ้น โดยกำหนดให้ผู้ที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมือง เท่ากับห้ามมิให้มีการสมัครรับเลือกตั้งแบบอิสระ เพราะการทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบพรรคการเมืองจะทำให้การดำเนินกิจการในทางการเมืองประสบความสำเร็จได้ดีกว่า เนื่องจากพรรคการเมืองมีระเบียบวินัยควบคุมและการดำเนินการใด ๆ ต้องอาศัยมติพรรคซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกพรรคการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กำหนดระยะเวลาในการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด พรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ต้องการให้มีการลาออกจากพรรคการเมืองเพื่อย้ายพรรคการเมืองก่อนการเลือกตั้ง เพื่อแก้ปัญหาที่เคยเกิดขึ้นบ่อยครั้งในอดีตอันเป็นการทำลายความมั่นคงของระบบพรรคการเมือง

ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงกำหนดช่วงเวลาก่อนวันสมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาเก้าสิบวันเพื่อป้องกันมิให้สมาชิกพรรคการเมืองย้ายพรรคการเมือง และมิให้เกิดปัญหาต่อพรรคการเมืองในช่วงเวลาสำคัญก่อนการเลือกตั้ง เพราะหากสมาชิกพรรคการเมืองผู้ใดย้ายพรรคการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ก็จะทำให้ความเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคเดียวนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งไม่ครบเก้าสิบวัน สมาชิกพรรคการเมืองผู้นั้นก็ย่อมขาดคุณสมบัติที่จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ กำหนดระเบียบการจัดตั้งและการดำเนินกิจการพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยบทบัญญัติในหมวด ๕ ว่าด้วยการรวมพรรคการเมือง ได้กำหนดรูปแบบการรวมพรรคการเมืองออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบที่หนึ่ง การรวมพรรคการเมืองเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ ตามมาตรา ๗๑ และรูปแบบที่สอง การรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก ตามมาตรา ๗๒ กฎหมายดังกล่าวกำหนดกฎเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก โดยกำหนดให้พรรคการเมืองที่จะรวมกันขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมือง เมื่อที่ประชุมใหญ่ของแต่ละพรรคการเมืองเห็นชอบให้รวมกันแล้วให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่รวมกันทุกพรรคการเมืองร่วมกันแจ้งการรวมพรรคการเมืองต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง และให้นายทะเบียนดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อสั่งให้พรรคการเมืองที่รวมเข้ากับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลักนั้นยุบไปตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ส่วนผลของการรวมพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคการเมืองเดียวกันกับอีกพรรคการเมืองหนึ่งที่เป็นหลัก นั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗๑ ประกอบมาตรา ๗๒ บัญญัติว่า ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองที่ถูกยุบเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองที่เป็นหลัก สมาชิกพรรคการเมืองที่ถูกยุบเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่เป็นหลัก และบรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองที่ถูกยุบโอนไปเป็นของพรรคการเมืองที่เป็นหลัก นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

พิจารณาต่อไปเห็นว่า หลักการแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) นั้น ต้องการยืนยันว่าผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งเป็นระยะเวลาติดต่อกันจนถึงวันสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน ฉะนั้นหากผู้หนึ่งผู้ใดเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ก. มารยะหนึ่ง และมารวมกับพรรคการเมือง ข. และให้พรรคการเมือง ข. เป็นพรรคหลักในการดำเนินกิจการทางการเมือง แล้วให้นับรวมเวลาเก้าสิบวัน ของทั้งสองพรรคได้ มาตรการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ก็จะไร้สภาพและไม่มีผลบังคับโดยปริยาย อีกทั้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพียงแต่บัญญัติให้บรรดาทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของพรรคการเมืองที่ถูกยุบโอนมาเป็นของพรรคการเมืองหลัก และให้สมาชิกพรรคการเมืองที่สังกัดพรรคการเมืองที่ถูกยุบมาเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่เป็นหลัก นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองเดิม ทำให้ความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ

สมาชิกพรรคการเมืองในสังกัดพรรคการเมืองที่เป็นหลัก จึงต้องเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองเดิม เพราะการรวมพรรคการเมืองต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) ดังนั้น การรวมพรรคการเมืองจึงต้องกระทำก่อนถึงวันสมัครรับเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน เนื่องจากการรวมพรรคการเมืองย่อมมีผลกระทบต่อสมาชิกพรรคการเมืองทั้งหลายที่มาวมกัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาก่อนการสมัครรับเลือกตั้งในกรณีของการที่จะส่งสมาชิกพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งทั้งในกรณีการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ และการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง กรณีตามคำร้อง เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคต้นตระกูลไทยรวมเข้ากับพรรคชาติไทยที่เป็นพรรคการเมืองหลัก เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๕ ผู้ถูกร้องจึงเป็นสมาชิกพรรคชาติไทย ตั้งแต่วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๕ เมื่อนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คือ วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๕ ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกพรรคชาติไทยเพียงวันเดียว ผู้ถูกร้องจึงขาดคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔)

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคชาติไทยสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๘ วรรคหนึ่ง (๔) เนื่องจากขาดคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๗ (๔) นับตั้งแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

นายพัน จันทรปาน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ปฏิบัติหน้าที่ประธานที่ประชุมคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ